

До питання характеристики англомовного газетного заголовку

Статтю присвячено визначенню характеристик газетного заголовку на матеріалі англомовних періодичних видань. Автором проаналізовано існуючі визначення поняття «газетний заголовок», розглянуто основні функції та структурні особливості англомовного газетного заголовку.

Ключові слова: газетний заголовок, публіцистичний текст, номінативна функція, інформативна функція, експресивна функція, синтаксична структура.

Статья посвящена определению характеристик газетного заголовка на материале англоязычных периодических изданий. Автором проанализированы существующие определения понятия «газетный заголовок», рассмотрены основные функции и структурные особенности англоязычного газетного заголовка.

Ключевые слова: газетный заголовок, публицистический текст, номинативная функция, информативная функция, экспрессивная функция, синтаксическая структура.

The article focuses on the characteristics of newspaper headlines based on the analysis of the English periodicals. The author has analyzed the definitions of the notion “newspaper headline”, examined the main functions and structural peculiarities of the English newspaper headlines.

Key Words: newspaper headline, journalistic text, nominative function, informative function, expressive function, syntactic structure.

Дослідження газетного заголовку є однією з актуальних проблем сучасної лінгвістики. В публіцистиці саме заголовок є носієм

сконцентрованого змісту, вираженням сутності усієї статті. Маючи на меті привертання уваги та зацікавлення читача, заголовки виражає різні функції та забезпечує прагматичні ефекти різних типів. Оскільки сучасне суспільство є інформаційним і характеризується різким зростанням кількості як друкованих газетних видань, так і Інтернет-видань, роль газетного заголовку постійно зростає.

Вивченням проблем, пов'язаних із функціонуванням газетного заголовку в різних мовах, займалися І.Арнольд, Е.Лазарева, Н.Шевченко, В.Ронгінський, В.Мужев, Л.Терентьева, І.Сиров та ін. Специфіку заголовку в лінгвістичній науці було розглянуто з різних позицій – в руслі теорії тексту, у функціонально-стилістичному, семантичному, граматичному та комунікативно-прагматичному аспектах, а також у співвідношенні «заголовок – текст». Проте багато специфічних особливостей цього явища ще залишаються недостатньо дослідженими.

Мета даного дослідження полягає у комплексному аналізі особливостей заголовку сучасного публіцистичного тексту.

Об'єктом дослідження є заголовки статей англomовних газетних видань, предметом вивчення – функціональні та структурні характеристики англomовного газетного заголовку.

Слід зазначити, що роль публіцистичного дискурсу в сучасному суспільстві постійно зростає, він зазнає кардинальних змін в умовах сучасної мас-медійної комунікації, і газетний заголовок як невід'ємна його частина постає важливим об'єктом лінгвістичного дослідження.

Термін «заголовок» не має однозначного визначення, у зв'язку з чим набуває ряд трактувань. Так, у словнику С.Ожегова заголовок визначено як назва будь-якого твору (літературного, музичного) або окремих його частин [3, с. 173].

В сучасних лінгвістичних дослідженнях під заголовком розуміють комунікативну одиницю, що знаходиться в позиції перед текстом, є його

назвою, синтаксично оформлюється як речення, прямо або непрямо вказує на зміст тексту і відмежовує дане мовленнєве повідомлення від іншого [5, с. 59].

За визначенням В.Ронгінського, заголовок є реченням (або комплексом речень), що виконують функцію назви твору (або його частини), стоять перед текстом твору та відображають певну сторону його ідейно-тематичного змісту [4, с. 15]. В.Мужев визначає заголовок як цілісну одиницю мови, що стоїть перед тестом, вказуючи на зміст цього тексту та відокремлюючи даний відрізок мовлення від інших [2, с. 87]. Н.Шевченко трактує заголовок як компонент тексту, котрий, з одного боку, спроможний обмежувати текст, а з іншого, наділяти його завершеністю [7, с. 140]. Е.Лазарева наголошує на тому, що заголовок виступає як домінантна функція тексту, метою якої є надати чітке уявлення про зміст повідомлення та звернути на нього увагу читача. Основною ознакою газетного заголовку є те, що в ньому зосереджена вся дійсність та всі найважливіші пункти повідомлення в легкій і стислій формі [1]. Л.Терентьева у дослідженні газетного заголовку доходить висновку про те, що він, з одного боку є ім'ям тексту, тобто номінативною одиницею, а з іншого – комунікативною одиницею, котра виражає самостійне закінчене судження [6, с. 63].

Сучасний газетний заголовок має бути коротким і помітним, оскільки має на меті заінтригувати читача, який бігло переглядає багато видінь. Заголовок має надавати огляд і узагальнення змісту матеріалу, що міститься у статті, максимально привертаючи увагу читача, і мінімально витрачаючи місце на газетній полосі.

Вищезазначені завдання, що виконуються заголовком в газетному тексті, співвідносяться з його функціональними особливостями. Основними функціями газетного заголовку є такі:

- номінативна функція;
- інформативна функція;
- експресивна функція.

Номінативна функція заголовку виражається в можливості виділення даного тексту серед інших, оскільки саме завдяки заголовку читач може вирішити, чи цікавить його даний матеріал.

Інформативна функція передбачає наявність у заголовках базових елементів, що забезпечують ознайомлення читача з основним змістом газетної статті, однак залишають поза увагою окремі деталі статті, спонукаючи читача звернутися до її тексту. Інформативна функція реалізується через відображення в заголовку основного змісту матеріалу.

Експресивна функція полягає у зацікавленні читача, привертанні його уваги, задля чого в газетних заголовках часто використовуються різноманітні експресивні засоби та стилістичні прийоми. Кожен заголовок може одночасно виконувати декілька із зазначених функцій.

Деякі статті окрім заголовку містять також і підзаголовки, котрий завжди характеризується більш високим ступенем експліцитності вираження, більшою інформативністю і призначений для подальшого розгортання структури газетного тексту.

Заголовки можна розподілити на групи за комунікативними типами на констатацію і резюме, інтригу та сенсацію, цитату, звернення та запитання тощо.

Газетні заголовки мають ряд стилістичних особливостей, однією з яких на сучасному етапі є те, що дещо зникають чіткі ознаки публіцистичного стилю, у якому використовується все більше ресурсів розмовного стилю. На думку лінгвістів, це передусім зумовлено прагненням журналістів зробити матеріал більш доступним для широкої аудиторії, зацікавити якомога більше потенційних читачів.

Характерною особливістю газетного заголовку є використання широкого спектру виразних засобів, таких як метафори, епітети, іронія, гра слів тощо. Для посилення експресії в одному заголовку може бути використано кілька стилістичних засобів.

Загалом на характеристики публіцистичного стилю британських газет впливає відомий розподіл видань на серйозні, або “quality”, такі як “The Times”, “The Guardian”, “The Independent” та масові або “popular”, серед яких “The Daily Mirror”, “The People”, “The Daily Express” та інші.

Публіцистичний стиль характеризується більшою регламентованістю та жорсткістю в жанрі редакційного коментаря, політичних новин і пом’якшенням мови до розмовних, навіть сленгових форм в жанрах світської хроніки, листів читачів.

Однією з основних ознак газетного заголовку виступає його структура. Синтаксично газетні заголовки представляють собою короткі речення або фрази, більшість з яких характеризується еліптичністю. Умовно їх можна розподілити на групи за типом будови та граматичними ознаками.

Першу групу заголовків представлено номінативними фразами, наприклад: “*Obama Economic Approval Lags*”, “*Under Pressure from Boss*”, “*Unexpected Visit*”, “*Overwhelming Response of Voters*”, “*A Vicious Circle*”.

До другої групи можна віднести фрази, що складаються з ланцюга іменників, наприклад: “*Widow Pension Pay Committee*”, “*Landscaping Company Disturbance Regulations*”, “*Mustang Referral Customer Complaint*”.

Третя група речень відзначається наявністю в структурі заголовку дієслова або віддієслівних частин мови. Більшість з них характеризується відхиленнями від нормативної форми дієслова, властивої для даної граматичної структури. Заголовки, що належать до цієї групи, можна розподілити на чотири підгрупи:

а) фрази з використанням Simple Tense Forms замість Continuous або Perfect Tense Forms, наприклад: “*Forgotten Brother Appears*” = A forgotten brother has appeared, “*Professors Protest Pay Cuts*” = Professors are protesting pay cuts, “*MK Veterans Renew Call for Resignation of SABC Board*” = MK veterans have renewed call for resignation of SABC board, “*U.S. National Swimmer Dies in Overseas Race*” = U.S. national swimmer has died in overseas race.

б) речення, у яких використано інфінітив для вираження майбутнього, наприклад: *“Cwele Judge to Rule on Evidence from Cellphone”, “Tap Ministries to Assist with Health”, “Mayor to Open Shopping Mall”, “James Wood to Visit Portland”*;

в) речення з опущеними допоміжними дієсловами, наприклад: *“Man Killed in Accident”, “Tommy the Dog Named Hero”, “7 Fans Killed in Soccer Stampede”*;

г) фрази з віддієслівними частинами мови, наприклад: *“Keeping U.S. Jobs at Home”, “Betting on the EU”, “Made in Japan”, “To Get US Aid”, “Letting Africa's Music Sing”*.

До четвертої групи можна віднести газетні заголовки, у яких опущені артиклі, наприклад: *“Sarkozy Under Pressure as French Strikes Continue”, “President Declares Celebration”, “Passerby Sees Woman Jump”*.

П'яту групу представлено еліптичними реченнями, наприклад: *“Off to the Sun”, “Still in Danger”, “Copycats, Soon Dogs”*.

До шостої групи віднесено повні розповідні речення, наприклад: *“Europe Newest Members Face a Rough Road Ahead”, “The Future Starts Now”, “This Life is Definitely a Journey”*.

Сьому групу складають питальні речення, наприклад: *“This Time for Africa?”, “Is He To Blame?”, “A U.S. Link to Madrid?”, “Ready for Europe, or No?”, “Is Obama Changing His Tune?”, “Can These Guys Be Serious?”*

Складнопідрядні речення віднесено до восьмої групи газетних заголовків, наприклад: *“The Country It Should Be”, “When our Leader Sneezes, the Media Must Catch a Wake-up”*.

Дев'яту групу заголовків представлено реченнями, що містять пряму мову, наприклад: *“Stern Says Eliminating Teams Could Be Part of N.B.A. Labor Talks”, “Prince Richard Says: I Was Not In Trouble”, “Michele Bachman: A Firebrand Looks to an Easier Re-election”, “Obama Says Fox News Promotes 'Destructive' Viewpoint”*.

Слід зазначити, що розподіл газетних заголовків на групи за синтаксичними характеристиками є умовним, оскільки деякі заголовки можуть бути віднесені одночасно до декількох груп, як, наприклад, заголовок *“Zuma Calls Special Cabinet Meeting”*, в якому дієслово вжито у Present Indefinite замість Present Perfect, а також опущений артикль, що уможливило віднесення даного заголовку як до третьої, так і до четвертої групи.

Тож, як показало проведене дослідження, газетні заголовки виступають невід’ємною частиною газетної статті та виконують три основні функції: номінативну, інформативну та експресивну. Структурно-семантична організація газетного заголовку представлена різноманітними моделями. Серед них можна виділити номінативні фрази, прості та складні речення, що можуть бути розповідними або питальними, реченнями з прямою мовою, еліптичними або повними. Враховуючи ці ознаки, газетні заголовки було розподілено на дев’ять груп. Використання еліптичних речень і коротких фраз, опущення деяких елементів речень у заголовках пояснюється їхньою здатністю подавати матеріал у стислій формі, зосереджуючи увагу на найголовнішому аспекті повідомлення.

Перспективи подальших наукових розвідок пов’язані з дослідженням стилістичних прийомів, що застосовуються в англійських газетних заголовках.

Список літератури

1. Лазарева Э.А. Заголовок в газете. – Свердловск: Издательство Уральского Университета, 1989. – 96 с.
2. Мужев В.С. О функциях газетных заголовков // Ученые записки МГПИИЯ им. Мориса Тореза. – М., 1970. – Т. 55. – 87 с.
3. Ожегов С.И. Словарь русского языка / Под ред. Н.Ю.Шведовой. – М.: Русский язык, 1990. – 921 с.

4. Ронгинский В.М. Синтаксические модели заголовков и их использование в различных стилях речи : Автореф. дисс. ... канд. филол. наук / АН УССР. – Киев, 1965. – 20 с.
5. Сыров И.А. Функционально-семантическая классификация заглавий и их роль в организации текста // Филологические науки. – 2002. – №3. – С. 59-68.
6. Терентьева Л.В. Лексико-грамматическая и жанрово-стилистическая системность в оформлении газетных оценочных заглавий: Дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.01. – Куйбышев, 1990. – 205 с.
7. Шевченко Н. В. Основы лингвистики текста: Учебное пособие. – М.: Приор, 2003. – 160 с.